Podmínky používání látek podléhajících povolení

Ing. Jiřina Taitlová,
Medistyl, spol. s r.o.

S postupným legislativním vývojem dopadá působnost Nařízení (ES) 1907/2006 Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals, nařízení známé po zkratkou REACH i na subjekty, které chemické látky nevyrábí nebo nedováží, ale jen je používají ve svých technologických procesech. Týká se to látek, které vzbuzují mimořádné obavy tzv. SVHC (Substances of Very High Concern) a především látek zařazených do přílohy XIV nařízení REACH, kde jsou uvedeny látky, které by se měly postupně v oblastech svého použití nahradit jinými alternativními látkami. Seznam SVHC je pravidelně rozšiřován a ke dni 31.12.2021 je na něm uvedeno 219 látek.

Aktuální seznam lze najít na stránkách ECHA (Evropská agentura pro chemické látky): https://echa.europa.eu/cs/candidate-list-table

Ze zařazení látky na kandidátský seznam SVHC látek (látek pro případné zahrnutí do přílohy XIV) plynou výrobcům, dovozcům ale i těm, kteří je používají tzv. následným uživatelům[1)], legislativní povinnosti, které nabývají účinnosti dnem zařazení látky na seznam a týkají se látek samotných nebo obsažených ve směsích, ale také látek obsažených v předmětech.

Základní povinností dle čl. 31 nařízení REACH je předávat v dodavatelském řetězci informace o zařazení látky na kandidátský seznam prostřednictvím bezpečnostního listu. Tato povinnost se týká i látek obsažených ve směsích v koncentracích ≥ 0,1 hm%.

Další povinnost se týká výrobců a dovozců předmětů, kteří dle čl.33 nařízení REACH mají povinnost poskytnout příjemci informace umožňujících bezpečné použití předmětu, včetně alespoň názvu „SVHC látky“. Tato povinnost se vztahuje na předměty s obsahem ≥ 0,1 hm% „SVHC látky“. Kromě toho musí dle článku 7 nařízení REACH každý výrobce nebo dovozce takovýchto předmětů podat agentuře ECHA oznámení o předmětech obsahujících látku z kandidátského seznamu pokud je celkové množství „SVHC látky“ v těchto předmětech dosahuje množství větším než 1 tuna na výrobce nebo dovozce za rok. Tuto notifikaci předmětu musí výrobce nebo dovozce provést do 6 měsíců od data, kdy byla látka zařazena na kandidátský seznam. Další povinnost, která vstoupila v platnost 5.1.2021 a týká se všech dodavatelů předmětů osahující SVHC látku v množství ≥ 0,1 hm% a to bez ohledu na roční produkci, je hlášení předmětu a všech dalších složených věcí, který takový předmět obsahují, do databáze SCIP, kterou spravuje agentura ECHA.

Na kandidátském seznamu látek pro zařazení do přílohy XIV známý jako „seznam SVHC“ se nachází hned několik látek, které se používají v oblasti povrchových úprav. Jsou to například síran kademnatý, oxid kademnatý, kadmium, perboritan sodný, kyselina boritá, borax, fenolftalein, 1-methylpyrrolidon, síran kobaltnatý, chlorid kobaltnatý, dusičnan kobaltnatý, oxid chromový, chroman sodný, chroman draselný, dichroman draselný, dichroman amonný, dichroman sodný, borax, kyselina boritá a další. Výhodou pro provozovatele povrchových úprav je skutečnost, že většina těchto látek jsou pouze součástí technologie a nejsou obsaženy v povlaku a tudíž nejsou součástí předmětu. To se však netýká kadmia a pasivací včetně konverzích úprav na bázi Cr^{6+}. V těchto případech by měl být majitel (výrobce, dodavatel, uživatel) takto upraveného předmětu informován, že povrchová úprava obsahuje SVHC látku a u jednotlivých předmětů by měl být analýzou stanoven její obsah za účelem potvrzení nebo vyloučení oznamovací povinnosti.

Ke dni 31.12.2021 bylo 54 látek ze seznamu SVHC zařazeno do přílohy XIV nařízení REACH a to pro výrobce, dovozce a uživatele přináší další povinnosti. U každé látky v této příloze je uvedeno tzv. datum zániku (sunset date), to je datum, od kterého je uvádění látky na trh nebo její používání zakázáno, pokud není uděleno povolení a to vždy pro konkrétní použití.

Pokud chce výrobce nebo následný uživatel látku uvádět na trh nebo ji používat i po datech zániku, musí podat žádost o povolení pro přesně definované použití této látky a to nejméně 18 měsíců před datem zániku. Tato pokračující použití (použití, pro která byla podána žádost o povolení) jsou možná po datu zániku až do vydání rozhodnutí k žádosti o povolení.

Aktuální seznam látek zařazených do přílohy XIV nařízení REACH naleznete na stránkách ECHA: https://echa.europa.eu/cs/authorisation-list

Z látek, které se používají v povrchových úpravách byly do přílohy XIV zařazeny např. oxid chromový, dichroman sodný, dichroman draselný, dichroman amonný, chroman sodný, chroman draselný, perboritan sodný a další.

Každý následný uživatel, který používá látku, jež je uvedena v příloze XIV nařízení REACH, by si měl ověřit, zda jeho dodavatel podal žádost o povolení, které odpovídá použití konkrétního následného uživatele.

Přehled žádostí a rozhodnutí ke dni 1.12.2021 pro sloučeniny Cr^{VI+}

látka	**Počet žádostí**	**Počet žádajících subjektů**	**Počet rozhodnutí EC**[2)]
Chroman sodný	4	6	3
Dichroman sodný	23	31	20
Oxid chromový	47	98	29
Kyselina chromová	1	1	1
Chroman strontnatý	2	12	2
Chroman chromitý	2	3	2
Chroman draselný	1	1	1
Dichroman draselný	4	4	4
Chromany zinečnaté včetně chromanu draselno-zinečnatého	1	5	1
Dichroman amonný	3	3	3

Seznam povolení a žádostí o povolení pro jednotlivá užití ECHA pravidelně zveřejňuje na svých stránkách jako „REACH Authorisation Decisions“ a naleznete je na: https://ec.europa.eu/docsroom/documents/47498

Povolení pro určené (přesně definované) používání látky je vždy vydáno pro konkrétní dodavatelský řetězec na jehož počátku je držitel povolení. Dodavatelským řetězcem se tato látka dostává k tomu, kdo ji používá tzv. následnému uživateli. Držitelem povolení může být i subjekt, který není výrobcem ani dovozcem, ale látku používá při své podnikatelské činnosti. Získat povolení je však velmi časově a především finančně náročný proces. Jen základní poplatek ECHA za podání žádosti pro 1 použití v případě velkého podniku činí 50 000 Eur. Z tohoto důvodu se v mnoha případech žadatelé o stejná použití spojili v konsorcia a podali společné žádosti pro jednotlivá použití. Takže skutečný počet subjektů, kteří žádají o povolení je mnohem vyšší. Každý člen takového konsorcia má přidělena vlastní čísla povolení. Příkladem je konsorcium 7 firem, které společně žádaly o 6 použití oxidu chromového. Evropská komise jim Prováděcím rozhodnutím C(2020)8797 ze dne 18.12.2020 udělila povolení pro 5 ze 6 použití. Tento dodavatelský řetězec působí na českém trhu a zajišťuje dodávky oxidu chromového převážně pro provozy povrchových úprav. V tabulce níže jsou uvedena čísla povolení v tomto dodavatelském řetězci pro jednotlivá použití:

Přehled čísel povolení pro oxid chromový na základě Rozhodnutí komise C(2020)8797

Držitel povolení	Použití 1	Použití 2	Použití 4	Použití 5	Použití 6
Chemservice GmbH	REACH/20/18/0	REACH/20/18/7	REACH/ 20/18/14	REACH/ 20/18/21	REACH/ 20/18/28
Atotech Deutschland GmbH	REACH/20/18/1	REACH/20/18/8	REACH/ 20/18/15	REACH/ 20/18/22	REACH/ 20/18/29
Boeing Distribution Inc	REACH/20/18/2	REACH/20/18/9	REACH/ 20/18/16	REACH/ 20/18/23	REACH/ 20/18/30
Prospere Chemical Logistic OÜ	REACH/20/18/3	REACH/ 20/18/10	REACH/ 20/18/17	REACH/ 20/18/24	REACH/ 20/18/31

CROMITAL S.P.A.	REACH/20/18/4	REACH/ 20/18/11	REACH/ 20/18/18	REACH/ 20/18/25	REACH/ 20/18/32
Elementis Chromium LLP	REACH/20/18/5	REACH/ 20/18/12	REACH/ 20/18/19	REACH/ 20/18/26	REACH/ 20/18/33
MacDermid Enthone GmbH	REACH/20/18/6	REACH/ 20/18/13	REACH/ 20/18/20	REACH/ 20/18/27	REACH/ 20/18/34

Použití 1: Formulace směsí výhradně pro použití REACH / 20/18/7 až REACH / 20/18/34

Použití 2:Funkční chromování, kde je pro zamýšlené použití nezbytná některá z následujících klíčových funkcí: odolnost proti opotřebení, tvrdost, tloušťka vrstvy, odolnost proti korozi, součinitel tření nebo vliv na morfologii povrchu

Použití 3: Funkčním chromování s dekorativním charakterem – ROZHODNUTÍ NEBYLO DOSUD VYDÁNO

Použití 4: Povrchová úprava pro aplikace v letectví a kosmickém průmyslu, která nesouvisí s funkčním chromováním nebo funkčním chromováním s dekorativním charakterem, kde je pro zamýšlené použití nezbytná některá z následujících klíčových funkcí: odolnost proti korozi / aktivní inhibice koroze, chemická odolnost, tvrdost, zvýšení přilnavosti (přilnavost k následnému nátěru nebo barvě), teplotní odolnost, odolnost proti křehnutí (resistance to embrittlement), odolnost proti opotřebení, vlastnosti povrchu bránící usazování organismů, tloušťka vrstvy, pružnost a měrný odpor

Použití 5: Povrchová úprava (kromě pasivace pocínované oceli (elektrolytické pokovování cínem - ETP)) pro aplikace v architektonickém, automobilovém, kovodělném a dokončovacím průmyslu a ve všeobecném strojírenském průmyslu, nesouvisející s funkčním chromováním nebo funkčním chromováním s dekorativním charakterem, kde pro zamýšlené použití je nezbytná některá z následujících klíčových funkcí: odolnost proti korozi / aktivní inhibice koroze, tloušťka vrstvy, odolnost proti vlhkosti, podpora adheze (přilnavost k následujícímu nátěru nebo barvě), měrný odpor, chemická odolnost, odolnost proti opotřebení, elektrická vodivost, kompatibilita s podkladem, (termické) optické vlastnosti (vizuální vzhled), tepelná odolnost, bezpečnost potravin, napětí povlaku, elektrická izolace nebo rychlost nanášení

Použití 6: Pasivace pocínované oceli (elektrolytické pokovování cínem - ETP)

Číslo povolení musí dodavatel látky uvádět na štítku v bezpečnostním listě. Následný uživatel pod tímto číslem oznámí ECHA do 3 měsíců od první dodávky na základě povolení svoje použití včetně jeho popisu. Použití látky musí být v souladu s podmínkami uvedenými v rozhodnutí o povolení. Povolení je vydáváno na dobu určitou. Platnost povolení ve výše uvedené tabulce je do 21.9.2024.

Pokud jsou vaše dodávky oxidu chromového z jiného dodavatelského řetězce, než z výše uvedeného konsorcia, ověřte si podmínky používání v rozhodnutí Evropské komise pro udělení povolení vašemu dodavateli na stránkách ECHA v dokumentech, které naleznete v „REACH Authorisation Decisions“. Některá povolení jsou platná až do 21.9.2029. Všichni držitelé povolení mají stanovena velmi podobná pravidla pro používání látek na bázi Cr^{VI+}. Zásadní podmínkou, kterou musí na základě těchto konkrétních rozhodnutí plnit všichni následní uživatelé oxidu chromového, je zajistit alespoň roční plán monitorování Cr^{VI+} ve vodách, ovzduší a na pracovišti.

Problematiku používání látek na základě povolení komplikuje nejen omezená možnost výběru dodavatele ale i nedostatečná nebo chybná komunikace v dodavatelském řetězci. Používání sloučenin na bázi Cr^{VI+} v galvanovnách a dalších provozech povrchových úprav je všeobecně známá skutečnost a kontrolní orgány státní správy jsou připraveny plnění povinností v souvislosti s povolením kontrolovat. Pokud si nejste zcela jisti, zda správně postupujete dle nových legislativních požadavků, můžete využít specializovaných poradenských služeb, které nabízí i Medistyl.

Odkazy a vysvětlivky:

[1)] definice dle čl. 3 nařízení REACH:

Následný uživatel - fyzická nebo právnická osoba usazená v EU jiná než výrobce nebo dovozce, která používá látku samotnou nebo obsaženou ve směsi při své průmyslové nebo profesionální činnosti.

Následným uživatelem není distributor ani spotřebitel. Za následného uživatele se považuje rovněž zpětný dovozce.

[2)] EC – European Commission, Evropská komise

https://www.medistyl.info/chemie/

Ing. Jiřina Taitlová, ředitelka odboru chemie

MEDISTYL, spol. s r. o.
Michelská 12a/18 | 140 00 Praha 4
tel: +420 241 492 651Mob.: +420 725 439 000
e-mail: jirina.taitlova@medistyl.cz